

Actieplan

Akkervogels Flevoland
2024-2033

Publiekssamenvatting

Waarom een actieplan?

Hoewel Flevoland de naam heeft veel intensief gebruikt bouwland te kennen, is het (nog steeds) een belangrijke provincie voor enkele karakteristieke akkervogels zoals graspieper, gele kwikstaart, Kievit en scholekster. Vergeleken met een akkervogelprovincie als Groningen zijn er in Flevoland relatief hoge dichtheden van graspieper en Kievit, maar lagere dichtheden van veldleeuwerik en grasmus. Geelgors en patrijs ontbreken vrijwel, maar Flevoland heeft wel de zomertortel als schaarse broedvogel. Hun bescherming gaat velen aan het hart: op ruim 1.800 hectare landbouwgrond nemen 135 agrariërs beheermaatregelen en enkele honderden hectares natuurgebied worden mede voor akker- en weidevogels beheerd.

Die inspanningen blijken nog niet voldoende: veel soorten zijn verder in de verdrukking gekomen. Door stadsuitbreiding, door intensivering van het grondgebruik en door een veranderend landschap met steeds minder openheid. Om het tij te keren is een forse extra inspanning nodig. Daarom hebben vijftien partijen de handen ineengeslagen en een *Actieplan Akkervogels Flevoland 2024-2033* opgesteld.

Eerst stabilisatie, dan groei

Het actieplan richt zich op een breed scala aan vogelsoorten:

- de typerende akkersoorten als veldleeuwerik, gele kwikstaart, graspieper, grauwe kiekendief, blauwe kiekendief en velduil;
- de 'weidevogels onder de akkervogels' Kievit en scholekster;
- de soorten van riet en struweel zoals kneu, zomertortel, graspieper en kleine karekiet.

Doel voor de looptijd van het actieplan is het bereiken van stabilisatie en vervolgens toename (*bending the curve*). Voor de periode na 2033 beogen we een doorgroei naar stabiele, levensvatbare populaties.

Akkervogellandschappen: naar een integrale aanpak

Los van het feit dat de voor akkervogels beheerde oppervlakte in Flevoland nog relatief klein is, zet het actieplan de kaarten op een omvattender insteek: het denken en handelen vanuit voor akkervogels geschikte landschappen. Onderzoek wijst uit dat veel akkervogels sterker reageren op (elementen van) het landschap als geheel dan op losse beheermaatregelen. Zo'n omslag vereist allereerst een visie op de vraag hoe zulke landschappen er – mede gezien de verschillen tussen de drie Flevopolders – eigenlijk uit zien. Vanuit die visie kunnen vervolgens alle gebiedspartijen een bijdrage leveren. Belangrijke ingrediënten van het actieplan zijn dan ook:

1. Versterken van de **landschappelijke kwaliteiten** van de belangrijkste akkervogelgebieden. Voor een deel van de soorten is die gelegen in (behoud of versterking van) openheid, voor een ander deel juist in beslotenheid en/of de aanwezigheid van riet en struweel.
2. Grootschaliger toepassing van **'gewaspakketten'** in het agrarisch natuurbeheer (ANLb). Gewasdiversiteit en verhoging van het aandeel granen zijn belangrijke succesfactoren. Naast het bestaande ANLb-pakket 'vogelvriendelijk graan' bieden de vogelvriendelijke teelt van vlinderbloemigen (luzerne, veldbonen, erwten) en koolzaad een verbetering voor akkervogels. De eco-regeling en het ANLb, beide onderdeel van het GLB, kunnen hiervoor een financiële basis bieden. Provincie en gebiedspartijen streven naar een vervier- tot verzesvoudiging van het ANLb-budget – de provincie is lang karig bedeed geweest bij de budgetverdeling tussen de provincies.
3. Conform het Aanvalsplan Landschap: een versterkte inzet op een **groenblauwe dooradering** van het landschap, passend bij het landschappelijk karakter van Flevoland en afgestemd op de behoeften van de akkervogels. Het actieplan bevat hiervoor vele aanbevelingen en roept alle beheerders van het landelijk gebied (naast de landbouw ook de natuurorganisaties, de provincie, het waterschap en de gemeenten) op om voortvarend aan de slag gaan met een natuurgerichter beheer van lijnvormige elementen (sloten, oevers, bermen, dijken en kaden).

Beheer verbeteren en uitbreiden

Naast de verbetering van de landschappelijke kwaliteit is het nodig om het beheer te verbeteren en vervolgens uit te breiden. Dat gebeurt op basis van gezamenlijk opgestelde gebiedsplannen waarin de verschillende beheerders afspraken maken over hun bijdragen. Het is gewenst om hiervoor het 'beheerdersoverleg' dat ooit bestond, weer nieuw leven in te blazen. Bij het opstellen van de gebiedsplannen wordt kritisch gekeken naar de inhoud en situering van het beheer. De wens is om enkele duizenden extra hectares aan agrarisch natuurbeheer uit te rollen, waarvan een substantieel deel in de vorm van vogelvriendelijke gewassen en groenblauwe dooradering (kleinschalig struweel,

rietoevers etc.). Omdat de zeer hoge grondprijzen in Flevoland de inpasbaarheid van ANLb-maatregelen beperken, is ook een herijking van de ANLb-tarieven op zijn plaats.

Hoewel het beheer van slechts enkele honderden hectares natuurgebied ook op akker- en weidevogels is gericht, kunnen ook de terreinbeheerders een belangrijke bijdrage leveren. Ten eerste door het areaal aan ecologisch beheerde natuurakkers te vergroten – daarvoor is op zijn beurt verhoging van het SNL-tarief nodig. Ten tweede door 'zachtere' overgangen tussen landbouw- en natuurgebied te creëren, bijvoorbeeld door bosranden om te vormen naar struweel. En ten derde door vrijkomende gronden met voorrang aan te bieden aan bedrijven die – ook op hun eigen grond – natuurinclusiever willen gaan werken.

Groen grondbeleid

In Flevoland doet zich de vrij uitzonderlijke situatie voor dat 32.000 ha – ruim een derde van alle cultuurgrond – in handen is van het Rijksvastgoedbedrijf en institutionele beleggers zoals ASR. De provincie is met beide partijen al overleg gestart over (verdere) vergroening van hun grondbeleid. Het is gewenst om dit overleg te intensiveren en mede toe te spitsen op de betekenis voor akkervogels en groenblauwe dooradering. Daarnaast stelt het actieplan voor om de perspectieven te verkennen van een publiek-private 'groene' groundbank.

Beperken predatieverliezen

Voor de weidevogels in Flevoland (incl. Kievit en scholekster op bouwland) zijn de predatieverliezen de afgelopen jaren een belangrijke factor geworden in de achteruitgang, met name door toedoen van vos, kraai en verwilderde kat. Hier is de predatiedruk dermate hoog dat dit populatieherstel in de weg zit. Daar waar het plaatsen van vossenrasters geen optie is, is ingrijpen in de predatorenstand gewenst.

Voor de meeste akkervogels ligt dat anders; hier is predatie (nog) geen belangrijke belemmering voor populatieherstel. De situatie is echter van plek tot plek en van jaar tot jaar verschillend, reden waarom het belangrijk is om de monitoring van predatoren te intensiveren en zo nodig – op basis van een predatiebeheerplan – in te grijpen.

Verjongen vrijwilligersbestand

Een aantal gebiedspartijen heeft natuur- en landschapsvrijwilligers onder zijn hoede, in totaal meer dan duizend, die helpen bij beheerwerkzaamheden, monitoring en educatie-activiteiten. Maar het vrijwilligersbestand vergrijsd en aan hun monitoringsvaardigheden worden steeds hogere eisen gesteld. Daarom is het dringend gewenst om te werken aan verjonging, professionalisering en versterking van hun 'ambassadeurschap' voor weide- en akkervogels.

Versterken monitoring

Goede meetgegevens zijn cruciaal voor een goed beeld van de vogelstand en het (gehoopte) effect daarop van de maatregelen in het actieplan. Het actieplan bevat daartoe een overzicht van de dichtheden (op basis van het Meetnet Agrarische Soorten, MAS) in 2023 dat als 'nulmeting' kan dienen. Voor een zo goed mogelijk beeld van de populatieontwikkelingen is het belangrijk dat er eerst in gezamenlijkheid een optimaal 'monitoringsontwerp' wordt gemaakt. Enkele wensen zijn nu al duidelijk:

- vergroting van het aantal MAS-telpunten;
- selectief uitvoeren van wintertellingen.
- uitbreiden van de aparte tellingen van kiekendieven met velduil en zomertortel.

Het actieplan is te vinden op de website van BoerenNatuur Flevoland:
<https://boerennatuurflevoland.nl>

- al genoemd: intensiveren van de monitoring van predatoren.

Communicatie en educatie intensiveren

Er is al redelijk veel informatiemateriaal beschikbaar over akkervogels, bijvoorbeeld bij Vogelbescherming, BoerenNatuur Flevoland en collega-akkerbouwcollectieven. Lacunes zijn er nog op de volgende punten:

- voorlichtingsmateriaal over de levenscyclus en habitateisen van een aantal akkervogels in Flevoland.
- factsheets over aanleg en beheer van de elementen van de groenblauwe dooradering en hun betekenis voor soorten en soortgroepen.
- educatiemateriaal voor het basis- en voortgezet onderwijs en voor het 'brede publiek' (dorps- en standsbewoners) in combinatie met intensivering van de educatie-activiteiten.

Ambities kosten geld

Het realiseren van de (grote) ambities is niet gratis. Een globale begroting leert dat er jaarlijks zo'n €10,7 miljoen extra nodig is (vooral voor uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het beheer) en eenmalig een kleine €13,5 miljoen (vooral voor versterking van de groenblauwe dooradering gericht op akkervogels). Het actieplan benoemt hierbij ook de potentiële financiers, maar het omvangrijkste budgetverzoek ligt bij de provincie, die hiervoor mede van het rijk afhankelijk is. Daarnaast is er private financiering mogelijk, bijvoorbeeld vanuit markt en keten en vanuit natuurcompensatiegelden.

